Jezici i kulture u vremenu i prostoru XI

Filozofski fakultet u Novom Sadu, 18-19. novembar 2023.

Ozvučenje početnih ploziva u dalmatoromanskim reliktima

Orsat Ligorio

Filozofski fakultet u Beogradu

Bezvučni plozivi u dalmatskom

Prevokalska pozicija:

- lat. **p**ersica > sh. dijal. **p**raska ‘breskva’ (Boka, Dubrovnik)
- lat. **t**abernam > sh. diijal. **t**ovijerna ‘krčma’ (Dubrovnik)
- lat. **c**imicem > sh. dijal. **k**imak ‘stjenica’ (Boka, Dubrovnik)

Intervokalska pozicija:

- lat. sē**p**iam > sh. si**p**a (Boka, Dubrovnik, Dalmacija)
- lat. nepō**t**em > sh. dijal. nepu**t** (Budva, Dubrovnik, Vis)
- lat. bō**c**am > sh. bu**k**va (Boka, Dubrovnik, Dalmacija)

Tri dalmatska ozvučenja

1. **Pravilno intervokalsko**, u bokeljskoj dalmatoromanštini:
   - lat. lu**p**inum > sh. dijal. lu**b**in (Boka)

2. **Sporadično intervokalsko**, u sveukupnoj dalmatoromanštini:
   - lat. asta**c**um > sh. jasto**g** (Boka, Dubrovnik, Dalmacija, Hrvatsko Primorje)

3. **Sporadično prevokalsko**, u sveukupnoj dalmatoromanštini:
   - lat. **c**isternam > sh. dijal. **g**ustijerna ‘bunar’ (Boka, Dubrovnik, Istra)

GRAĐA

CAVEAM

šupljina

gajba Rab, Cres, Molat

CISTERNAM

čatrnja, rezervoar za vodu

bistierna Budva, Krtole, Bogdašić, Bijela, Dobrota, Lepetane
bistijerna Perast, Risan, Paštrovići
bisitiernja Sutomore, Bar
brstijerna Stoliv
Bisterna Donja Lastva

gustijerna Čilipi, Dubrovnik, Cavtat, Radnić
gustierna Radnić
gustirna, Pelješac
guščerna Lastovo
gustirna Račišće, Kućište, Trogir
gusterna Split, Božava, Molat, Ugaljn
gušterna Dubašnica, Pag
guštirna Vrbnik

COLIAM

Scomber scomber

gulja Crikvenica
gujić Vrbnik
golčić Martinšćica, Nerezine, Omišalj, Malinska, Punat, Bakar, Jablanac, Sali, Kali
golac Martinšćica, Crikvenica, Starigrad, Lukovo, Prizna, Karlobag
goljčić Lopar
golcić Rabac, Mošćenička Draga, Lovran

CORVUM

Umbrina cirrhosa, Sciaena aquila

grb Drvenik Veli, Drače, Brijesta, Duba, Hodilje, Doli, Split

CONGRUM > *crongum

Conger vulgaris

gruh Perast, Kućište, Bogdašić, Korčula, Molat, Premudia, Ilovik, Mali Lošinj, Nerezine, Srakane, Unije

gruj Budva, Bijela, Risan, Paštrovići, Muo, Stoliv, Dubrovnik, Mljet, Sutomore, Vela Luka, Brna, Korčula, Lumbarda, Drače, Žuljana, Trpanj, Brijesta, Duba, Doli, Goveđari, Prožura, Korita, Slano, Suđurađ, Koločep, Mlini, Cavtat, Molunat, Meljine, Baošić, Kostranjica, Perast, Dobrota, Lepetane, Ulcinj

grug Rab, Božava, Senj, Veli Otok, Klenovica, Starigrad, Lukovog, Jablanac, Karlobag, Lopar, Barbat, Lun, Novalja, Pag, Ist, Rava, Veli Iž, Mali Iž, Sestrunj, Veli Rat, Božava, Sali, Rivanj, Ugljan, Lukoran, Kali, Kukljica, Ždrelac, Neviđane, Tribanj, Starigrad, Ražanac, Privlaka, Vinjerac, Petrčane

grum Hrvatsko primorje, Malinska, Krk, Mošćenička Draga, Lovran, Volosko, Omišalj, Bakar, Bakarac, Kraljevica, Crikvenica, Selce, Novi Vinodolski

grun Krk, Valun, Malinska, Baška Nova, Stara Baška,

grunj Cres, Medulin, Krnica, Rabac

CREPULUM

hrid

Grbalj Grbalj

CRIBRUM

sito

griva Dalmacija

CRIBRULAM

sito

grivlja Dalmacija

PLANCULUM

greda

blanak Dubrovnik

PLANIAM

rende

blanja Rab, Punat, Krk

PUTEUM

bunar

buč Murter
bać Srednja Dalmacija
bac Trogir

TRAGINARIUM

sidro za mreže

drkmar Murter
drkumar Prvić-Šepurina
dakmar Veli Rat
drakmar Sali
drakumar Iž
dakmor Veli Otok
drakmar Pag
drakar Malinska

ANALIZA

Početno T-			Početno TR-			
T-	**T_TR**	**T_RR**	**TR_RR**	**TR_DR**	**TR_RT**	**TR_TR**
CISTERNAM	**P**UTEUM	**C**AVEAM **C**OLIAM **C**ORVUM	**P**LĀNIAM	**C**RĪBRUM **C**RĪBRULAM **T**RAG(Ī)NĀRIUM	*__c__rongum **P**LĀNC(U)LUM	**C**REP(U)LUM

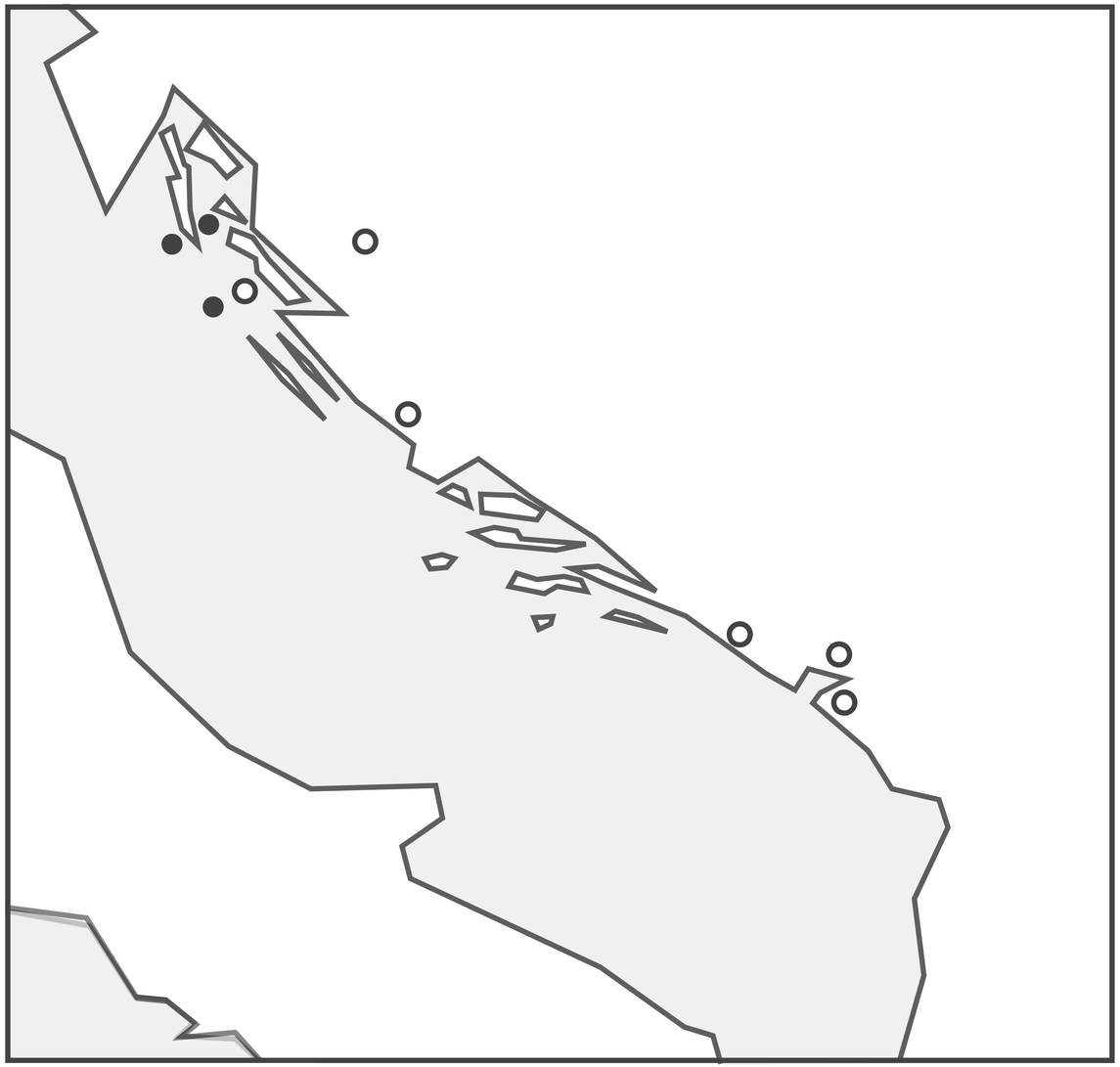
Potpuno ozvučenje	Nepotpuno ozvučenje	N/A
COLIAM *__c__rongum	**C**AVEAM **C**ISTERNAM **C**ORVUM **P**LĀNIAM **P**UTEUM **T**RAGĪNĀRIUM	**C**REPULUM **C**RĪBRUM **C**RĪBRULAM **P**LĀNCULUM

PROSTIRANJE

Tip 1. Kvarner i/li sjeverna Dalmacija

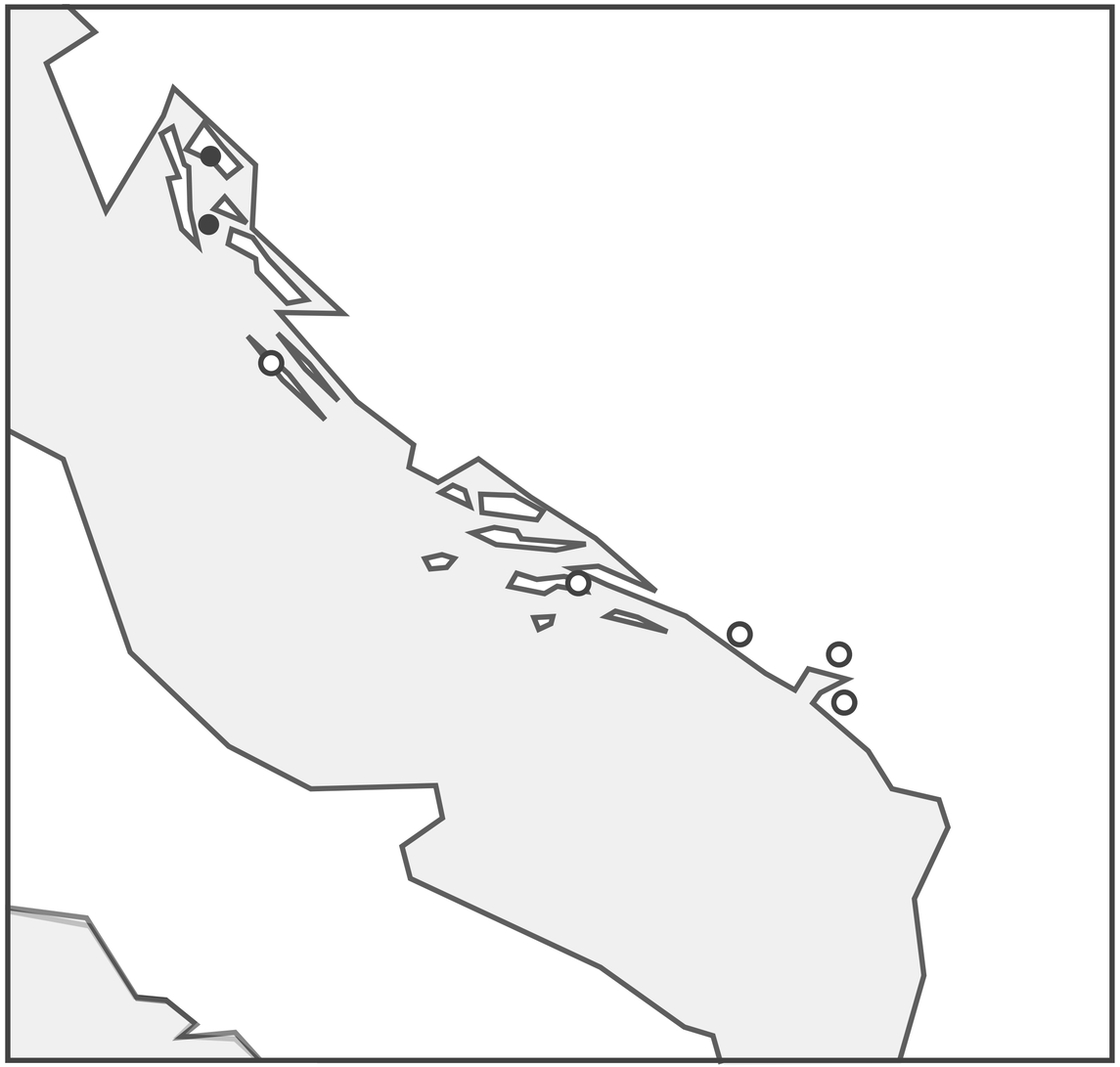
CAVEAM
šupljina

- sa ozvučenjem
- bez ozvučenja

kajba Dubrovnik, Lika, Silba
kempa Prčanj, Dobrota, Stoliv, Lepetane
keba Šibenik

gajba Rab, Cres, Molat

Tip 1. Kvarner i/li sjeverna Dalmacija

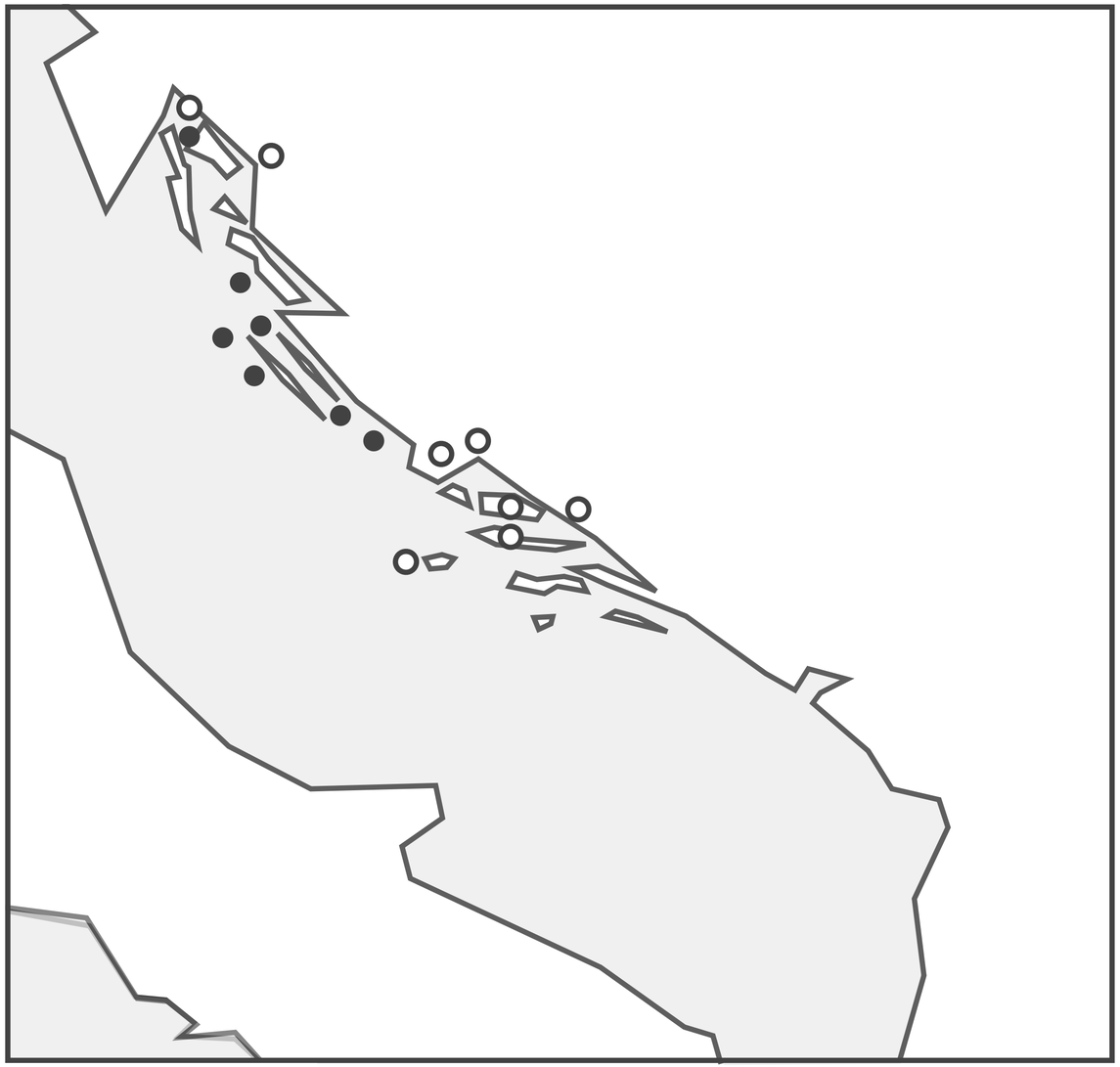
PLANIAM
rende

- sa ozvučenjem
- bez ozvučenja

planja Dubrovnik, Perast, Stoliv, Božava, Korčula

blanja Rab, Punat, Krk

Tip 1. Kvarner i/li sjeverna Dalmacija

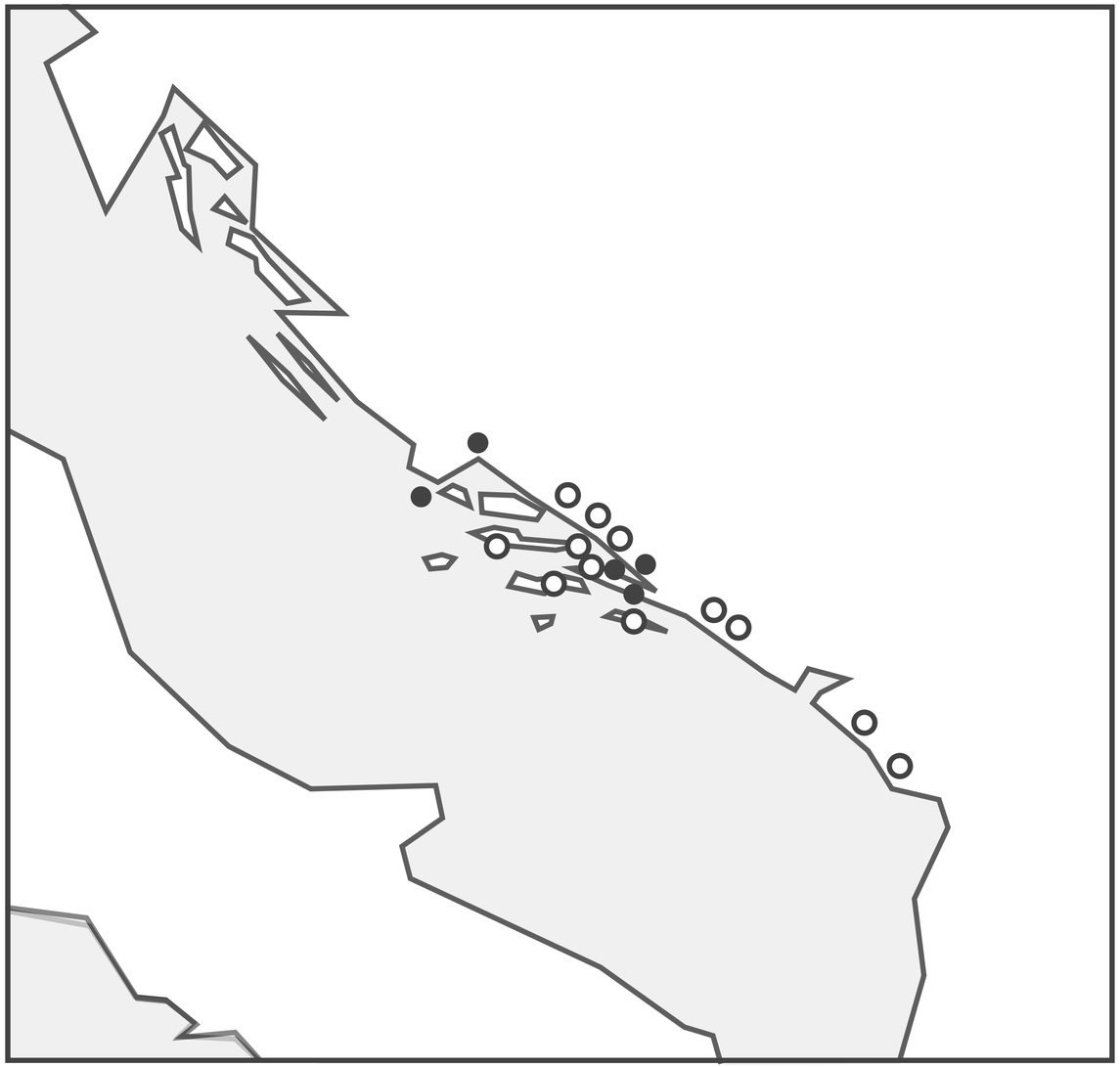
TRAGINARIUM
sidro za mreže

- ● sa ozvučenjem
- ○ bez ozvučenja

trkmar Brač, Split, Kašteli
tahmar Makarska
trsmar Makarska
trakmor Hvar
trkmar Brač
trahmuor Komiža
trakmor Brusje
trcmar Baškavoda
trkumor Dračevica
trakmar Senj
trakmar Omišalj

drkmar Murter
drkumar Prvić-Šepurina
dakmar Veli Rat
drakmar Sali
drakumar Iž
dakmor Veli Otok
drakmar Pag
drakar Malinska

Tip 2. Srednja Dalmacija

CORVU

Umbrina cirrhosa

- ● sa ozvučenjem
- ○ bez ozvučenja

krb Sućuraj, Baška-voda, Drvenik, Gradac, Trn, Trpanj, Mokošica

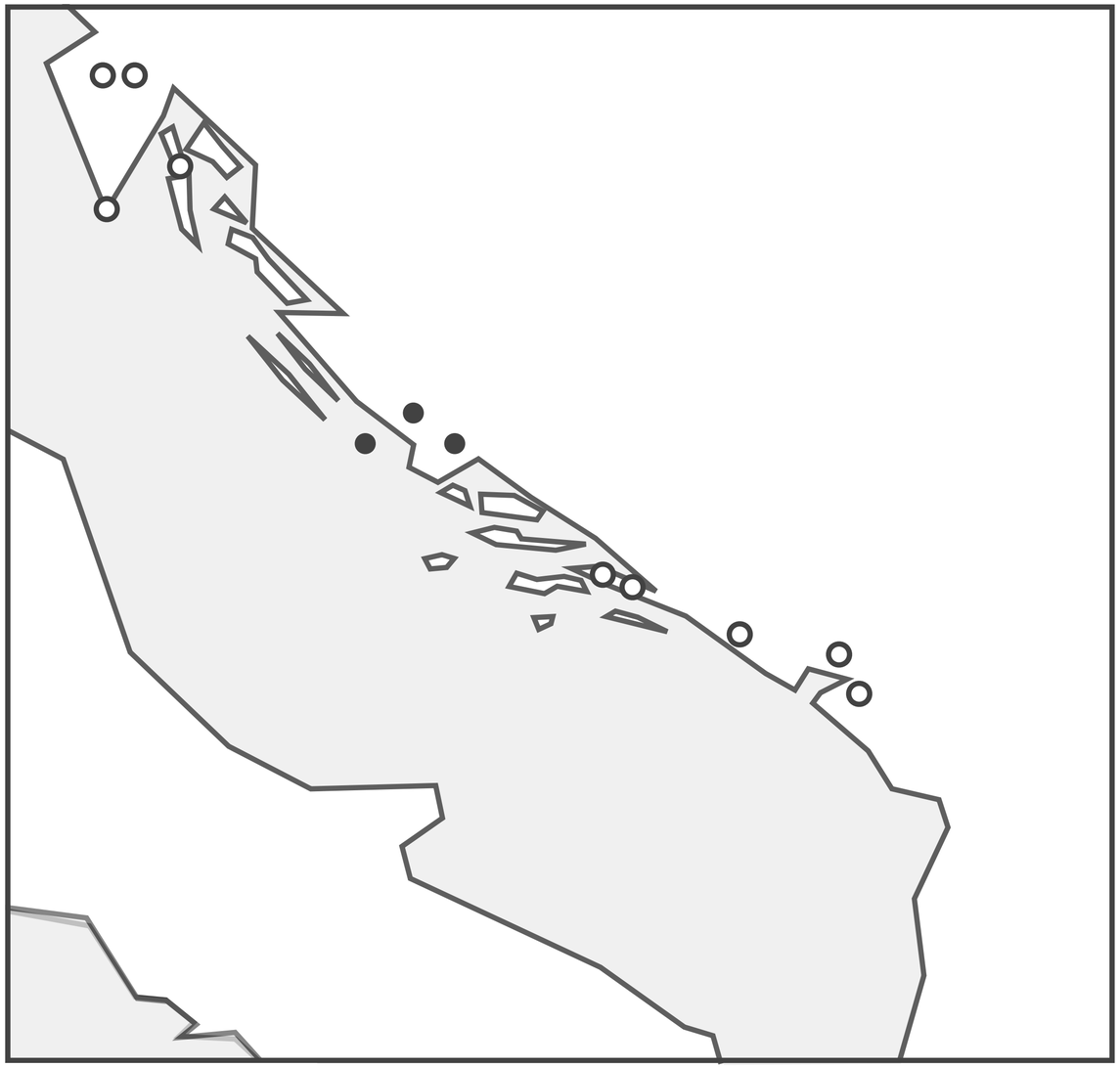
hrb Korita na Mljetu

korba Budva, Broce, Dubrovnik, Ulcinj

harba Hvar, Prožura

grb Drvenik Veli, Drače, Brijesta, Duba, Hodilje, Doli, Split

Tip 2. Srednja Dalmacija

PUTEUM
bunar

- sa ozvučenjem
- bez ozvučenja

puč Muo, Kućište, Dubrovnik, Vodice, Istra, Buzet, Kastavština, Medulin
puć Potomje
Puč Škaljari

buč Murter
bać Srednja Dalmacija
bac Trogir

ZAKLJUČAK

Sporadično prevokalsko ozvučenje nije sporadično. Javlja se:

- pod uslovom da iza T slijedi **sonant** (_R)
- pod uslovom da iza T slijedi **grupa sonanata** (_RR, _TR, _RT, _DR)

Postoji samo jedan slučaj u kojem gornji uslov ne vrijedi:

- lat. **cisternam** > sh. dijal. **gustijerna**, ali up. sard. **gisterra**

Slično ozvučenje postoji i u reliktima kontinentalnog latiniteta:

- lat. **castellum** > sh. **Gostilje** (Srbija, Bosna)

KRAJ

Hvala na pažnji!

